

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. АТЫРДЬАХ ЫЙЫН 5 КҮНЭ СЭРЭДЭ № 62 (5592)

Оройуон дьаһалтатыгар

Кыайы былааба Муома Чыпчаалыгар тэлээрдэ

От ыйын 7 күнүттэн Дьокуускай куораттан Муомаба Кыайы 75 сылын бэлиэтигэр Улахан Чыыстай территориятыгар Уһун Илин уокурукка саамай үрдүк өргөһүнэн (3147 м) аатырбыт Кыайы хайатыгар 12 киһилээх экспедиция бөлөбө буйуннар сырдык кэриэстэригэр Кыайы былаабын туруорар сыаллаах-соруктаах айанын саҥалаабыта. Атырдыах ыйын 1 күнүгэр “Кыайы былааба” бырайыак кыттыылаахтара Индигир биэрэгэр кэлэн тигистилэр, айаннарын Хонуу слияньэтигэр түмүктээтилэр.

Кинилэри уохтаах кымыһынан, арыылаах алаадынан күндүлээн оройуон представителлэрэ, “Муома” Аан айылҕа паарката, “Аян” туристической кулууп чилиэннэрэ уонна полиция отделын үлэһиттэрэ, ветераннара үөрэ-көтө эбэрдэли көрүстүлэр. Экспедицияны салайан кэлбит, СӨ байыаннайдарын, ИДьМ уорганнарын бэтэрээннэрин уопастыбаннай түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ, “Кыайы былааба” бырайыак ааптара **В.В. Местников** Муоматаабы полиция отделын начальнигар **С.С. Рожинна** айаннарын сыалын-соругун чистээтих толорбуттары тунунан байыаннайды арааппардаата.

Экспедиция кыттыылаахтара бу күннүргэ полиция отделыгар, Арчы дьиэтигэр сырыттылар, бэтэрээннэриин көрүстүлэр, Кыайы болуоссагыгар сэрйи кыттыылаахтарыгар уонна Муомаба сулууспалы сылдьан суорума суолламмыт **В.В. Бурцев** кэриэһигэр туруоруллубут өйдөбүннүк бэлиэтигэр венк уурдулар. Арчы дьиэтигэр сылдьан Аба дойду сэрйитин хонуутугар дьоруойдуу охтубут Максим Черемкин пааматынныгар сибэкки дьөрбөтүн уурдулар. Ону сэргэ айанныттар өрөбүл күн «Ю» хайа тэллэбэр турбут баһаар уотун умуруоруугугар көмөлөстүлэр.

Салгы атырдыах ыйын 3 күнүгэр экспедиция доно оройуон активын кытта көрүстүлэр, сыалларын-соруктарын сийилии кэпсээтилэр. Кинилэр Кыайы чыпчаалыгар Аба дойду Улуу сэрйитигэр кыттыбыт эһэлэрин хаартыскаларын илдээн «Бессмертный полк» акцияны онорбуттарын долгуйа эттилэр. Ити кэмнэ бэл күүстээх тыал намыраан, айылҕаба биригэ иһийбитти чуумпурбут. Айаннара куораттан Уус-Ньараба, Дапкычаанна диэри массыынанан, онтон сатыы 105 км, уунан

340 км, барыта 1700 км буолбут. Баһылык **Иван Павлов** хорсун санааларынан туруоруммут соруктара туолбутунан эбэрдэлээн, иннилэригэр өссө элбэх кыайылары баҕаран туран, сылаас тыллардаах Махтал суругу, Муома оройуонун историятын кинигэтин уонна оройуон логотиптаах улахан чороону бэлэх уунна. Айанныттар аатгарыттан Василий Местников Кыайы 75 сыла бэлиэлээх футболка, «Орион» байыаннай-спортивной кулууп символикалаах бэргэһэ уонна «Кыайы знаята» значогу туттарда уонна Муома сирэ кэрэ айылҕатынан эрэ буолбатабын кэрэ үтүө санаалаах дьоннорунан баайдаабын бэлиэтээн, көмөлөсүт, көрсүбүт дьоннорго махталын биллээрдэ.

Киэһэтигэр Муома орто оскуолатыгар “Аян” кулууп чилиэннэрин, учууталлары, үөрэнээччилэри кытары истин көрсүһүү тэрилиннэ. Айанныттар улахан телевизорга Муома кэрэ сирдэрин сөбө-махтайа, Кыайы чыпчаалыгар айаннарын умсуғуя кэпсээтилэр, оҕолор интэриэһиргээбит ыйгытыларыгар толору эппиэттээтилэр.

Экспедиция айанын туһунан кэлэр нүөмэргэ сийилии тахсыаба.

Оройуонна ыксаллаах быһыы-майгы эрэһимэ тохтообот

Оройуонга атырдыах ыйын 3 күнүгэр 5 ойуур баһаара баара биллэр. Хонууга, Буор Сыһыыга, Кулун Өлбүккэ биридии уонна Соболюоххо икки учаастакка. Хонууга баар

нефтебазаба кутталы үөскэппит баһаар уотун умуруоран, күн айы үлэһиттэр анал дьуһурустубанан харабыллыыллар. Кэнники икки сууккаба икки эрэ сиргэ баарын буланнар, үлэ эрэһимигэр киирэргэ былааннабыт диир Муоматаабы нефть ысқылаатын директора Пантелеймон Ефимов.

Баскыһанна кизэһэтигэр аэронавигация туһаайытынан биир уот турбутун ойуур харыстабылын үлэһиттэрин кытта аэронавигация специалистара уонна биир доброволец көмөлөһөн түүн үөһүгэр дылы умулардылар. Салгы кэтэбил барар.

Биир улахан баһаар уота Кулун Өлбүт бөһүөлөгитэн 1,5 км чугас турда, хайаттан түһэн сыһыыга ыстанан, нэһилиэннэбэ кутталы үөскэттэ. Өрөбүл күннүгэ оройуон баһылыга **Иван Павлов** баар балаһыанньаны билсигэ сырытта, 12 ранецтары, мотопомпаны уонна 4 баһаарынай шлангалары тиксээрдэ. Баһаарга 25 олохтоохтор “Баалаан” сылгы учаастагар базаланан сменанан үлэтииллэр. Уулар тийбэт эбит, 4 квадроциклинан ууну таһаллар. Дьахталлар бурдук аһы астаан тиэрдэллэр, **Руслан Стручков** ас астыыр, чэйдэрин өрөр. Трактористар **Гаврил Уваровский**, **Тимофей Атласов** чааһынай көлөлөрүнэн бэйэ оноһуу булуугунан 3 км-тан тахса минерализованнай балаһаны хоруттулар, үлэ тохтообот. Баскыһанна күн баһаары умулуннарыыга бөһүөлөктэн төрүттээх, дойдуларын айылҕатын

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

СИРИ СИКСИГИНЭН

РФ. РФ үөрэхтээниннэ министристибэтэ оскуолаларга съл бүтүөр диэри элбэх киһилээх тэрээниннэри ыспаттарыгар сүбэлиир. Бу туһунан «Интерфакс» үөрэх министриэ Сергей Кравцов этиитигэр олобуран суруйар. Бэнидиэнниккэ Сергей Кравцов «Россия 24» ханаалга оҕолор урукку курдук оскуолаҥа баран үөрэниэхтэрин туһунан эппитэ. Министристибэ сана үөрэх дылыгыгар, Билии күнүгэр бэлэмнэни үлэтин саҕалаабыт. Үөрэх кэмигэр оскуолалары дезинфекциялаахтара, кириигэ үөрэнэччилэр температураларын кээмэйдиктэрэ. Балаҕан ыйын бастакы икки нэдиэлтигэр хас биридии оскуолаҥа мэдициинэ үлэһитэ дьуһурунайдыа. Билинги туругунан Билии күнүгээри үөрүүлэх тэрээнин ыгытыллара былааннаар. Ол эрэн биэр эмэ муниципалитетка эпидемиологической балаһанна уустук буолабына – тохтолуло. Атырдах ыйыгар эпидемиологической туруктан көрөн «Артек», «Орленок», «Океан», «Смена» лаабырдара атын регион оҕолоругар анаан аһыллыахтара. Эрдэ дойдур премьерэ **Михаил Мишустин** хас биридии регионна оскуолаҥа үөрэнэ барыы туһунан быһаарыы атырдыах ыйын 20 күнүгэр ылыллыа диэн этэн турардаах.

РФ. Доруобуйа харыстабылын министристибэтин Гамалей аатынан национальнай чинчийэр итээнэ Роспотребнадзор Новосибирскайдаагы «Вектор» кииннэрэ онорон таһаарыт вакциналарын бу күһүн промышленнай ээрининэн онорору былаанныллар. Бу туһунан РФ вице-премьера Татьяна Голикова иһитиннэрбитин туһунан РИА Новости суруйар. Гамалей киинэ айан таһаарыт вакцинатын атырдыах ыйыгар бэлиэтиир (регистрация) былааннаахтар, ол кэннэ балаҕан ыйыгар маассабайдык онорон саҕалыахтара. «Вектор» вакцинатын балаҕан ыйыгар бэлиэтиэхтэрэ уонна алтынны ыйтан онорон барыахтара. Вакциналары төһө-хачча кээмэйнэн онорон таһаарыахтарын билигин Бырабытыгытыбаҕа үөрэтэ сылдыаллар.

СӨ. Тҕа хаһаайыстыбатын онорон таһаарааччылар 2020 сылга ылбыт чэпчэтиилээх кирэдьинтэрин уһатан төлүөхтэрин сөп буолуо. Бу туһунан РФ Бырабытыгытыбатын от ыйын 11 күнүгээри 1022№-дээх уурааҥа бүгүн от ыйын 29 күнүгэр олоххо кириэрин туһунан «Парламентская газета» суруйар. Чэпчэти быйыл төлөнөн бүтүөхтээх кылгас кэмнээх уонна инвестиционнай кирэдьинтэри сыһаннаах. Кылгас болдьохтоох кирэдьинти биэр сылга уһатыахха уонна бырыһыанын төлөбүрүн эмиз итиччэ болдьоххо көһөрөн төлүөххэ сөп буолла. Оттон инвестиционнай кирэдьинтэри ылааччылар 2020 сылга төлөбүрдэрин сүрүн иһин, бырыһыанын уһатан төлүөхтэрин сөп.

СӨ. Бу съл сэттинни 1 күнүттэн үһүттэн сэттэтигэр диэри саастаах оҕоҕо көмө харчыны (пособие) анатарга төрөппүттэн алимент ыспыраапкатын көрдүөхтэрэ суоҕа. Тустаах докумуонна дойдур премьерэ Михаил Мишустин илии баттаабытын туһунан government.ru сайт суруйар. Босуобуйа ыларга аны алимент туһунан ыспыраапканы төрөппүттэн ирдиктэрэ суоҕа. Судаарыстыбаннай уорганнар ыспыраапканы бэйэ ыккардыгар электроннай сибээс нөүө көрдүүр буолуохтара. 3 – 7 саастаах оҕолорго ылдаагы босуобуйа бу съл тохсунуу 1 күнүттэн дойдур Президентин ыйаагынан бэриллэр. Көмө харчыны кыра дохуоттаах ыллар бэс ыйын 1 күнүттэн ылан саҕалаабытара. Көмө харчы эргэһитин тийинэн олоруу алын кээмэйттэн 50%-на буолар. Босуобуйаны МФЦ кииннэригэр эбэтэр Госуслуга порталын нөүө аһаҕаахха сөп. Уларыйыы РФ Бырабытыгытыбатын 2326-р №-дээх 2016 съл сэттинни 1 күнүгээри дьаһалыгар кирибит.

СИА матырыйаалларынан.

Абитуриент-2020

ҮӨРЭХХЭ ТУТТАРСЫЫГА
ДОКУМУОННАРЫ ЫЛАБЫТ

Быйыл коронавирус дьана турбутунан, үөрэхтээнин эйгэтигэр кэккэ уларыһылар тахсыбытара. Ол курдук 2021-2020 үөрэх дылын иккис-үһүс чизппэрдэригэр дистанционнайдык үөрэни ыгытыллыбыта, биэр кэлим гусударственной экээмэннэр болдьохторуттан сыҕарыгыллан биэрбиттэрэ.

Быйылгы 2020 с. орто уонна үрдүк үөрэххэ туттарсыы эмиз уратыгык баран эрэр. Ити туһунан үөрэх управленистын иһинэн үлэлиир оройуоннаагы "Абитуриент-2020" ыстаап салайааччыта, Муома орто оскуолатын учуутала А.П. Ефимова манньк кэпсээтэ: "Быйыл үөрэххэ туттарсыы дистанционнайдык бара тутар. Абитуриеннар биһиэхэ туттарбыт докумуоннарын орто уонна үрдүк үөрэх кыһаларыгар Интернет көмөтүнэн ыгытылар. Оройуонна Интернет ситимэ мөлтөхтүк үлэлиир буолан, бу үлэ бытаанньк барар. Үөрэххэ туттарсар оҕолор күннэтэ докумуоннарын аҕалан туттараллар. Улахан Чыыстайтан, Соболюхтон докумуоннар киридилэр. Бүгүннү күн туругунан 9, 11 кылаастар кэннилэриттэн орто, үрдүк үөрэххэ 67 докумуон туттарылына. Сорохтор бэйэлэрэ электроннай сибээс нөүө докумуоннарын ыгытылар. Үрдүк үөрэххэ кирии атырдыах ыйын бүтүһүгэр биллиэ".

Үрдүк үөрэххэ туттарсар докумуоннары атырдыах ыйын 18 күнүгэр диэри туталлар. Манна Дьокуускайга уонна Россия киин куораттарыгар баар үрдүк үөрэх тэрилтэлэригэр туттарсар докумуоннары ылааллар. Айар үлэлээх үөрэхтэргэ (культура, суруналыыстыка, архитектура уо.д.а.) докумуоннары тутуу от ыйын 31 күнүгэр диэри ыгытыллыбыт.

Быйылгы туттарсыыга целевой миэстэ көрүллүбэтэх. Абитуриент талан ылбыт идэтинэн үлэли барыахтаах тэрилтэтин кытта дуоҕабар түһэрсин сөп.

Үөрэххэ туттарсыы быйыл атынньк ыгытылар. Үөрэххэ кирии уопсай түмүгэ хаһан буолуо, үөрэх хаһан саҕаланыа билингитэ биллибэт. Ити коронавирус дьанын тарфаныгытытан, ол онтон ылыллар миэрэлэртэн тутулуктаах. Итинэн сибээстээн, абитуриеннар үөрэххэ кириилэрин билсэ сылдыахтарын наада.

Т. СЛЕПЦОВА.

Оройуон дьаһалтатыгар

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

көмүскэлигэр ыччаттар **Сандал, Айтал Яковлевтар, Анатолий Терехов уонна Виталий Слепцов** көмөҕө кэллилэр, киһилэри **Егор Константинович Слепцов** мотуорунан Чыбаабылаах нэһилиэгэр тириэртэ. Бүгүн, атырдыах ыйын 3 күнүгэр, **Валерий Ефимов** ыччаттарын кытта **Вася Осипов, Эрик Иванов** буолан эбии көмөҕө бардылар.

Соболюоххо балаһанньата уратыта суох, баһаары утары күүстээх үлэ тохтообот. Манна Саха сириин "Якутлесресурс" тэрилтэтин 20-чэ үлэһиттэрэ күүс-көмө буолаллар. Уот линиятыгар өрөмүөн үлэтэ саҕаланыахтаах. Куораттан көмөҕө кэлиэхтээхтэр, ааспыт нэдиэлэттэн баһаар буруота мэхэйдээн рейсовай самолеттар көппөттөр.

СӨ "ОдЪКХ" ГУП Муоматаагы филиалын директора **Д.В. Аммосов** Төбүлэххэ сана хочуолунай тутууга түмүктэнэн эрэрин, электриктэри кэтэһэллэрин кэпсээтэ. Сааһырга икки хочуолунай монтажтара бүтэн эрэр, итигэр ситимнэ үлэлииллэр. Табаһыттар дьизлэригэр туттулар тэриллэри куораттан кэлэрин күүтэллэр. Өрөмүөннүүр үлэлэр тохтооботтор. Атырдыах ыйын ортотуттан бары үлэһиттэр тахсыахтара.

Береговой уулуссанан итигэр ситими тарды үлэтэ бүттэ. Ол эрэри чааһынай дьизэлэхтэр ыксаабаттар, матырыйааллара суох. Ол туһаайыыга 25 дьиз баарыттан баара-суоҕа 7 эрэ дьиз холбонуох курдук.

Уонунан съл туруорсан баран, холбонор кэмнэригэр аккаастанар кэриэтэ тутталлара өйдөмөт, үлэ барара кыһыннын чуолкайданмыта. Озернай уулуссанан 15 ыал холбонуохтаах, сорохтор эмиз матырыйаалбыт суох дэххэллэр. Кырдыга, турба ситимэ ыал күрүүтүгэр диэри тардыллар, тэлгэһэтин территориятыгар бэйэтэ тардыныахтаах. Онон үлүгүрдээх үлэ-харчы угуллан ыгытылар үлэҕэ ыллар 30 %-нара эрэ холбонуох курдуктар. Улэ-харчы кырыымчык кэмигэр өйбүлү онорор үөһэ салалта манньк сыһыаны өйдүө суоҕа. Боппуруоһу нэһилиэк дьаһалтатын иһинэн суһаллык быһаарыахха наада.

Бу боппуруоска Муома нэһилиэгин баһылыга **А.В. Андреев** матырыйаалга наадылар дьон кыһыннын суолунан аҕалтаргытыгар, икки массыына таһыгытын харчытын төлөбүппүт диэтэ. Хас биридии киһи бэйэтэ кыһалыахтаах.

Киин балыгына кылаабынай бырааһын солбуйааччы **А.С. Васильева** коронавирус ыарыытыгар 14 киһиттэн анаалыс ылгытыгарын эттэ. Барыта ыарыы саҕаланыагыттан оройуонна 118 киһиттэн анаалыс ылылынна.

Быстах кэмнэ үлэли кэлбит хирург быраас барыахтаах. Кини оннугар 5 сылга анал программанан хирург кэлэрин күүтэбит. Ону сэргэ эмиз 5 сыллаагы программанан нарколог-психиатр быраас кэлиэхтээх.

"Муома оройуона" МТ
пресс-сулуспата.

СИН-БИИР ЭТЭҢНЭ БУОЛУОХПУТ

Айылга эрдэнинин эргирээ күүстээх уонна күн-дьыл, олох-дьаһал тоһоһолонон хаалбытты мэлдьи үүт-тураан, эриэ-дэхси буолбаттар. Ону туоһулуурдуу бу кэнники көмнээби бүтүн аан дойдуну аймаабыт коронавирүс пандемиятын, климат катаклизмнарын, айылга баһаардарын, өрүстэр хааларыттан тахсыыларын уо. д. а. ааттыаха сөп. Ити да үрдүнэн балар да сыйыа оннуларын-тойдорун буланнар, олохпут син-биир салғанар, нуурал олох тэлгэһэбитигэр киирэн мичил аллайарбыт соторунан кэлиэбэ. Оттон оройуон олохтоохторо самаан сайын үтүөтүн билбэтилер кэриэтэ, уоту бохсор үлэбэ сылдыбаллар. Дьон кииннэрэ чулуулар буолан, баһаар мөлтөөтө. Кэтээн көрүү үлэтэ күүскэ барыаба уонна күһүннү халлаан да көмөлөһөр ини. Онон сыччак үчүгэйи эрэ санааха: наука быһаарбытынан тыл-өс, санаа-толкуй батастаабар да күүстээхтэр.

Матырыйаалбын уоту утары охсуһар түбүккэ күнүстэри-түүннэри сылдыбыттарга аныбын. Уот сырамыгар, буруохарыа быһыгар утуйары-аһыры умнубаттар дойду, өрөспүүбүлүкэ сонуннарынан тутасыйан ылбыт буолуохтаахтар. Онон санааны көтөбө таарыа үчүгэй сонуннартан сабылаам. Холобур, СӨ Ил Дархана Айсен Николаев Москватаабы сырыгытын түмүктэрэ олус туталаах буоллулар. Ол курдук унньуктаах уһун кэмнэ ыстыыр ыска кубулуйа сыспыт Өлүөнэ Эбэни туоруур муоста тутуута бүтэһиктээхтик быһаарыллына. Аһара баран кини РФ Тырааныспар Министиритибэтин чопчу ыйбытынан, биир сылынан эрдэлээн 2024 сылга тутулан бүтүөхтээх. Тоһо манник дири буоллааха, РФ Президентэ Владимир Путин уонна регион баһылыга Айсен Николаев Арассыыйа Бырабытталыстыбатын бэрэссэдээтэлэ Михаил Мишустин бу баарабай бырайыагы «Уһук Илин 2024-2035 с.с. социальнай-экономическай сайдыыта» федеральнай бырагыраамаба киирэрин ситистилэр. Үөрүүбүт мунура суох улахан, оттон улуу Өлүөнэ муостата Арассыыйа Эбэ Хотун сайдыытыгар көһөнө кылааты киллэриэбэ.

Арассыыйа Бырабытталыстыбатыгар Айсен Николаев Марат Хуснуллинныын көрсөн кэпсэтэн, Саха сиригэр «Олорор дьэ», «Куттала суох уонна хаачыстыбалаах суоллар» национальнай бырайыак чэрчитинэн эбии үгүрүү үп көрүллэрин ситистэ. Харчы номнуо түһэн эрэр, ол иһин тутуу тэтимэ күүһүрүүхтээх, саахаллар туруктаах дьэһэлэртэн көһөрүү эмиэ түргэтиэбэ. Өрөспүүбүлүкэбэ тутуу хаамыта бытааран ылбыта кистэммит: пандемияттан сылтаан омок үлэһиттэрэ кэлиилэрэ тохтообута. Инникитин, куһаҕаны талан эттээххэ, өссө туох-туох күөрэйэн

тахсыа биллибэт. Бу төрүөттэн тирээн өрөспүүбүлүкэ салалтата олохтоох дьону тутуу эйгэтигэр үлэлииргэ үөрэтиини сабылаабыта. Баары-баарынан эттээххэ, тутууга үлэлиэх баалаах бэйэлээх бэйэбит дьоннорбут аһыйахтар диригэ тийиһиллэр. Дьинэр, диринник хорутан толкуйдаатааха, пандемия аастабына, омуктар кэлиилэрэ өссө улаатыаба. Оччотугар олохтоохтор үлэлиэхтэрин бабарбыттарын да иһин, миэстэ суох буолуон сөп. Хаһан бабарар эрдэтэн дьаһаммыт сүүйүүлээх тахсааччы, онон Муома эдэр-сэнэх ыччата тутуу салаатын диэки хайыһаллара наада этэ. Инникитин тутуу кээмэйэ улаатар чинчилээх, аны туран Муомаба санаа поликлинака, оскуола, о. д. а.

тутулуохтаахтар. Онон «түүлээх холбукабытын» үлэһитэбин дуу.

Билигин суолга-иискэ тохтуом. Арассыыйа үрдүкү салалтатыгар өрөспүүбүлүкэ Ил Дархана туох да иһин тууллубат аргуменнары аһалан, ыраас мууска ууран биэрдэ. Өскө билигин «хотугу завоз» хас эмэ уонунан миллиард үбү ороскуоттуур буолабына Өлүөнэ муостата үлэбэ киирдэбин ороскуот баара-суоһа 4 млрд. солк. тийиһээхтээх. «Бүлүү», «Халыма», «Лена» федеральнай суоллар холбоһуохтара, кинилэргэ 5 региональнай трассалар эбиллиэхтэрэ, АЯМ-на тахсыахтара, Өлүөнэтээби өрүс порда, аэропорт бары биир тиһик буоланнар, 200 млрд. солк. барыс киирээн сөп. Оннук да буолуоба, бүтүн-сарсын да буолбаттар.

Билэбит, «АЛРОСА» АХ өрөспүүбүлүкэ 8 алмаастаах улуустарыгар сыллата дивиденд төлүүр буолан, кинилэргэ сайдыы баһырхай. 2011-2019 с.с. Бүлүү, Үөһэ Бүлүү, Анаабыр, Өлөөн, Ньурба, Сунтаар, Ленскэй уонна Мириинэй оройуоннара 18,5 млрд. солк. ыланнар, бюджеттара мьыныгыта суох улаатар. Кинилэр дивиденд үбүн социальнай объектары тутууга, араас бырагыраамаларга кыттыыга, тэрээһиннэргэ уонна дьэ кэргэн өйөбүлүгэр, ыраас иһэр уунан хааччыылыга уо. д. а. угаллар. Маны таһынан дивиденд үбүн 40%-на оройуонна үөрэхтээһин, доруобуйа харыстабылына,

култуура, спорт, материальнай-техническэй базаны бөбүргөтүү, сибээс уо. д. а. салааларга ытыллар. Онон олох хаачыстыбата балысханник тупсар. Бэрт кыра холобур. Төрөөбүт Ньурба Аканатын кытыгы учаастагар 10 ыал бур-бур буруо таһаарар. Олорун оптоволокну киирэн интернеттэн тахсыбаттар. Ньурба бары нэһиликтэрэ «ыраас иһэр уу» бырагырааманан курустааллыы дьэнкир уунан утахтарын ханнараллар, сыаната удамыр, аһан иһэн төлүөххэ сөп. «АЛРОСА» тыа хаһаайыстыбатыгар эмиэ кыттыһар, ордук переработкалыыр салааба. Бу оройуоннарга ас-үөл оноруу аныгы линиялара толору үлэһитиллэр, онон экология өттүнэн ыраас бородууксуя муох курдук элбэх. Кэм-кэрдий аһар былытты түргэн. Ким билиэй, бабар хас эрэ сылынан аны Муомаба сиртэн хостонор баайдарга үлэ-хамнас тинийэн туруоба. Ол иһин билиһиниттэн сабылаан оһолор бырамысыланнас эйгэтин диэки хайыһалларын сүрүннүүрбүт хайаан да наада. Бэйэ сиригэр-уотугар бэйэ дьоно үлэһитиллэрэ син биир ордук. Кистэммит, аныгы ыччат улахан хамнаса наадыйар, манна кинилэри сэмэлэммит, олохпут оннук. Онон кинилэргэ газониктар, нефтяниктар, көмүсчүттэр, суоппардар, маркшейдердэр хамнастара атыттартан таһы-бааччы үрдүгүн кэспир буруй уонна албас буолбат. Быйыл үөрэххэ туттарыыга самай элбэх докумуон Ай-Ти салаатыгар уонна мэдиссиинэбэ киирэ турар.

Инникитин бары цифровой технологияны кытта сибээстээх, онон оһолор программист буолуохтарын бабарар буоллахтарына үөрүөххэ эрэ сөп.

Муома дьоно-сэргэтэ түмсүүлээбин баһаары утары охсуһуу эмиэ көрдөрдө. Ордук үөрбүтүм – эдэр ыччат. Холобур, Намна олорор биир дойдулаахпыт Иван Слепцов, сэмэй да буоллар, көмө илиитин ууммута дууһам кылын таарыйда. Оттон Хонуу эдэр уолаттара Индибир нэһилиэгэр баба өттүнэн тийэн көмөлөспүттэрэ туох да иһин умнуллубат. Бу курдук аһа көлүөнэни сирдээхтик солбууар ыччаттаахпыт диэн үөрэ-көтө олорорго төрүөт буолар. Оттон социальнай ситимнэринэн тарбанар саарбах, сымыйа анардаах сонуннарга болжомтону уурбат наада. Учуонайдар этэллэринэн, оннук сонуннары эргитэ-урбата сырыттааха, киһи психологическай доруобуйата мөлтүүр, олоххо тардыһар энергетика намтаан ис туруга айгырыр. Соторунан кыстык кэлиэбэ, Муомаба кини уустук буолара чуолкай. Ол да буоллар «дьонноох киһи тутайбат» диэн өс хоһоонун санааха. Сүөһү-сылгы баайыт үрдүкү салалта көмөтүнөн дьирээлэһэн син-биир хаалыаба, онон олус сүөм түһүмэн дуу.

Афанасий ИВАНОВ.

(Бүтүүтэ. Иннин 61 №-гэ көр).

Ахман-санаан

СҮРЭХПЭР ӨРҮҮ БААР

Силиэстийэни кылгас бириэмэбэ ытталларын ситиспитим иһин уонна судаарыстыбаннай буруйдааччы быһыытынан суут биригэбэринэн буруйдаахтар сөптөөх холуобунай эппиэтинэскэ тардыллыбыттарын учуоттаан, миигин СССР прокуратуратыгар отдел прокурорунан анаабытара. 1980 сыл күһүнүгэр ССКП обкомун бастакы сэкиритээрэ Г.И.Чиряев бэйэтин анал уураабынан, миигин Саха АССР Прокуратуратын салалтатыгар резервэбэ киллэрбиттэрэ. Хабаровскайдаагы үрдүкү партийнай оскуолаба кэтэхтэн үөрэнэр буолбутум уонна Дьокуускайдаагы горком административнай уорганнары сүрүннүүр отдел инструкторынан командировкалыыр туһунан Саха АССР прокурора Н.Н.Каратаев бирикээһэ, обком бюротын уурааба ылыллыбытара. ССРС ыһыллар диэри командировкаба сылдьар курдук үлэлээбитим. Быйыл командировкаба ыһыбытара 40 сылын туолла.

Элбэх бириэмэ ааспытын кэнниттэн түмүк онорор буоллахха, 1979 сыллаахха Саха государственнай университетигар буолбут быһылаанга устудьуоннары ыар буруйтан босхолообут дьоннорунан буолаллар: Гавриил Иосифович Чиряев, ССКП Саха сиринээҕи обкомун бастакы сэкиритээрэ, Николай Нифонтович Каратаев, СССР прокурора, Валентин Архипович Гусев, СССР КГБ Бэрэссэдэтэлэ. Мин, Г.И. Чиряев СГУ-га буолбут быһылаанга өрөспүүбүлүкэ аатын көмүскээбитин туһунан «Якутия» хаһыакка 2005 сыллаахха муус устар 2 күнүгэр "Он отстоял доброе имя республики" диэн ыстатыйа таһаартарбытым.

Мин 1980 сыллаахха сэбиэскэй-партийнай уорганнарга үлэбэ көспүппэр, Уус-Алдан дьоно-сэргэтэ миигин, аҕабын ытыктааннар бэйэлэрин биир дойдулаахтарын курдук күүс-көмө, абырдалаах сүбэ буолбуттара. Уус-Алдан райисполкомун бэрэссэдэтэлэ Василий Васильевич Румянцев Дьокуускайтан миигин бэйэтин массыынатынан таһааран, бары нэһилиэктэргэ сырытыннарбыта, аҕам олоро сылдыбыт алааһын көрдөрбүтэ. Биир нэдиэлэ устата элбэҕи ир-хоро кэпсэппиппит, сэхэргэспиппит. Василий Васильевич миэхэ сыһыанын билэр буоланнар, миигин Гаврил Гаврильевич Никифоров, Роман Петрович Попов, Афанасий Васильевич Мигалкин оройуон ыһаахтарыгар ыалдыт быһыытынан ыныраллара.

1982 сыл Саха сирэ Арасыйга састаабыгар кирибитэ 350 сылын бэлиэтээбиттэрэ. Арасыйга културуатын уонна ускуустубатын күннэрэ Дьокуускайга буолбуттара. Өрөспүүбүлүкэтээҕи бырагыраамаларга сөп түбэһиннэрэн, ССРС Саха сиринээҕи филиалын тыл, история, литература института научнай-практической

кэмпириэн сийэни тэрийэн ыһыпта. Кэмпириэнсийэ түмүк докумуонун ылыны кэмигэр учуонайдар Саха сирэ Арасыйга састаабыгар кирири боппууостарыгар научнай мөккүһүлэри таһаара саҕаабыттар. Филиалга үөскээбит уопастыбаннай-бэлитичэскэй ситуацияны үөрэтэн баран, ССКП КК секретариата Саха сиринээҕи обком этиитин ылынан, филиалга партийнай тэрилтэ тэрийбитэ уонна отчуоттуур-быыбардыыр кэмпириэнсийэбэ мин бисэ партком сэкиритээрэигэр хандыдаатынан турбут дьону кыайаммын партком (райком таһымнаах) сэкиритээринэн талбытара. Солбуйааччыларынан учуонайдар Руслан Спиридонович Григорьев, Владимир Петрович Ларионов, Никита Гаврилович Соломонов, Гермоген Филиппович Крымскай талыллыбыттара. Алта сыл иһигэр филиалга 4 лабораторнай корпустар (ИКФИА, ИГ, ИБ, ИГДС). сэттэ 80-120 квартиралаах олоор дьизэлэр. икки оҕо саада. общежитие, поликлиника тутуларын ситиспиппит. Филиалга үлэлиир сылларбар Дмитрий Петров, Афанасий Сыроватскай, Петр Барашков, Николай Копырин, Егор Оконешиков, Петр Лазарев, Иван Черноградскай, Торий Егоров, Иван Егоров, Игорь Колодезников, Ким Колодезников диэн Уус-Алдантан төрүттээх учуонайдар сүбэлэрэ өрөспүүбүлүкэбит научнай интеллигенциятын кытта элбэх таһымнаах, сүрдээх уустук үлэбэ олус көмөлөспүттэрэ. Бэйэм туруорсаммын, филиал профсоюзнай тэрилтэтин бэрэссэдэтэлинэн Уус-Алдантан төрүттээх Егор Михайлович Аммосовы талбытара. Е. М. Аммосов МГУ-ну бүтэрбиттэргэн бастакылар. Кини уола Александр Егорович өрөспүүбүлүкэбэ биллэр меценат буолбутуттан үөрэбин уонна аҕатын дойдутугар Курбунааха кыаба баарынан көмөлөһө туруор диэн биҕэ эрэллээхпин. Уус-алданнар бэйэлэрин дойдуларыгар сыһаннаах дьонго олус истин санаалаахтарын мин 1990 сыллаахха Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин XII-с норуодунай

депутаттарын талы бастакы альтернативнай, демократической быыбарыгар билэн турардаахпын. Кырдыга, быыбарга кытартан улахан толкуйга сырыттаһына, исторической наука кандидата Александр Николаевич Жирков бэйэтэ этии киллэрэн, миигин өйүүр бөлөбү салайбыта уонна ити быыбарга мин эрэллээхтик Үрдүкү эбиэт депутатынан талыллыбытым, онтон куорат Сэбиэтин бэрэссэдэтэринэн талбыттара. Депутаттар истэригэр тэриллит юрической бөлөбү салайбытым. Бөлөх иһигэр депутаттар В. В. Колмогоров,

СССР прокурора (РФГенеральной прокуратура солбуйааччыта); Е. М. Ларионов, Нам улуунун Сэбиэтин бэрэссэдэтэлэ (Ил Түмэн палаатын Бэрэссэдэтэлэ, Федерация Сэбиэтин чилиэнэ); В. А. Долгашова, Нерюнгри прокурора (СӨ Конституционной Суутун бэрэссэдэтэлин солбуйааччы); Ю. П. Поздняков, юстиция министириин солбуйааччыта (СӨ үтүөлээх юриһа, адвокат) талыллыбытара. Бөлөхпүт суверенитет туһунан Декларацияны, Конституциябытын (Төрүт Сокуону) барылларын суруйууга элбэхтик кыттыбыта, сүүһүнэн сокуоннар барылларын бэлэмнэспиппит. Судаарыстыбаннай тутул боппууостарыгар элбэх ис хоһоонноох үлэни ыһыптым иһин, 1992 сыллаахха миэхэ СӨ норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэтин аатын инэрбиттэрэ. 1997-2002 сылларга СӨ Судаарыстыбаннай Мунньабын (Ил Түмэн) 17 №-дээх Муоматаагы быыбардыыр уокуруктан норуодунай дьокуутаатынан талыллыбытым. СӨ бастакы Бэрэсидьинэ М.Е.Николаев көмөлөһөөччүлэрин салайааччытынан,

СӨ Кылаабынай судаарыстыбаннай-правовой управлениетын салайааччытынан, бастакы солбуйааччытынан 8 сыл үлэлиир сылларбар СӨ Бэрэсидьинин 1280 №-дээх Ыйаабын, 2590 №- дээх дьаһалын бэлэмнээн илии баттаптытым. М.Е.Николаев соруудабынан манньк федеральной таһымна докумуоннары бэлэмнээбитим: 1. "Договор о разграничениях полномочий между органами государственной власти Российской Федерации и органами государственной власти Республики Саха (Якутия)" и 15 соглашений между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Саха (Якутия) по отдельным полномочиям (1995 г.); 2. РФ Бэрэсидьинэ Б.Н. Ельцин иккистэн Саха сиригэр кэлэ сылдьан, Тааттаба ыһааха сылдыбыта (1993 с.) Ыһаах кэнниттэн

аастахха

УМУЛУБАТ ӨЙДӨБҮЛ

СӨ Бэрэсидьиэнэ М.Е.Николаев РФ Бэрэсидьиэнэ Б.Н.Ельцинна Саха сириг интеллигенцията 20-30 сылга репрессияҕа түбэспиттэрин кэпсээбитэ. Сүрүн бопуруос ВКП (б) КК 1926-28 сылларга ылбыт уураабын көтүрүү туһунан турбута. Б.Н.Ельцин дыһаһынан РФ Бэрэсидьиэнин сүбэһитэ А.Н.Яковлев салайаач чылаах ыйааҕы бэлэмниир хамыһыһыа тэриллибитэ. Саха сириттэн К.Е.Иванов, В.М.Власов, профессордар В.Н.Иванов, Е.Е. Алексеев, мин кыттыбыппыт. 1994 сыл муус устар 26 күнүгэр "О реабилитации якутской интеллигенции, репрессированной в 20-30 годы" диэн Б.Н.Ельцин Ыйааҕа тахсыбыта. Итиннэ даҕатан эттэххэ, 2014 сыллаахха, сүүрбэ сыл буолан баран, РФ Бэрэсидьиэнэ В. В. Путин татаар нуруотун реабилитациялыр туһунан ыйааҕы таһаарбыта. 3. 1994-95 сылларга РФ Бырабытыгытыбата өрөспүүбүлүкэ киин куората – Дьокуускай куорат социальнай-экнэмиичэскэй сайдытыгыгар аналлаах икки уураах ылыммыта. Аҕабыт дойдутун олус ахтара. Куоракка кирийдэ да, хайаан даҕаны Бороҕонно аймахтарынын ыйыталаһара. Алта уонус сыллар ортолоругар Бороҕонтон сүрдээхтик үөрэн-көтөн кэлэн баран, бары Муомаҕа олорор аймахтарынын муньубута уонна Иннокентий, Иван Николаевич Даниловтар диэн саамай чугас аймахтарынын күрүстүм диэбитэ. Иннокентий Николаевич механизатордыр, Иван Николаевич Бороҕонно олорор, учуутал идэлээх эбит диэн долгуйан туран кэпсээбитэ. Аҕабыт көрдөһүүтүнэн биһиги Иван Николаевичи улахан убайытынан ааҕынабыт, кинини кытта билсирһэ олоробут. Аҕабыт ыараханлык ыалдыа сытан кэриэс тылыгар быраатын Иван Николаевичи ыныртарбыта. Аҕабытын тирэх суолугар

атаарыга убайыт Иван Николаевич улахан көмө-ама, сүбэһит буолбутугар биһиги билингээннэ диэри киниэхэ наһаа махтанабыт.

Аҕабыт биир дойдулаахтарыгар итии - истин сыһыаннааҕа. Муомаҕа Уус Алдантан эдэр исписэлиистэр быһыылаларынан араас үлэ эйгэтигэр кэлбит М.А. Сыроватскай, В.Саввин, В.Лазарев, А.Ушнищай, И.Новгородов, В. Бочкарев, Дегтяревтар, Заболоцкайдар, о.д.а. бары кэлээт да, биһиги аҕабытыттан сүбэ-ама ылаллара, үгүстэр олохсуйан хаалбыттара. Аҕам истин доҕоро, биир дойдулааҕа М.Н.Пестряков өр сылларга райисполком бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ. Кэргэнэ Варвара Спиридоновна мин оҕо саадым сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ, Света, Миша диэн оҕолоохторо.

Биһигини Муома олохтоохторо – дайды былаанньыр Даниловын оҕолоро, аҕабыт биир дойдулаахтара – Уус-Алдан олохтоохторо «тус хоту дойдун оҕолоро» дииллэрэ. Муомаҕа 50-60-ус сылларга эдэр исписэлиис быһытынан үлэли кэлбит Уус-Алдантан төрүттээх эдэр дьон дьиэ-уот тэриниэхтэригэр диэри биһиги дьиэбитигэр олороллоро. Аҕабыт дойдутун олус ыгыктырыттан, уолаттарбыттан ким эмэ хайаан даҕаны Уус-Алдантан кийиит аҕалыа диэн баҕа санаалааҕа. Мин Харьковка үөрэнэр сылларбар дойдум ырааҕа бэрдиттэн сынньалаҥмар барбатаҕым. 1975 сыллаахха аҕам 60 сааһыгар сайын кэлэ сылдьаммын, Уус-Алдан Бээрийэтиттэн төрүттээх Света Саввина диэн практикатыгар сылдьар кыһы кытта билсирим. Аҕабар Света туһунан кэпсээбиппэр, олус диэн үөрээхтээбитэ.

Биһиги 1977 сыллаахха холбоспуспут. Мин кэргэним ийэтэ Ефросиния Романовна

Местникова Уус-Алдан Курбуһаҕыттан төрүттээх, аҕата Алексей Петрович Саввин Тиит Арыһыттан. А.П.Саввин 1952-1965 с.с. насПО бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит сэриг инбэлиитэ. Алексей Петровичка эргигэн уонна уопастыбаннай аһылык сайдытыгыгар үтүөлэрин иһин СССР Үрдүкү Сэбиэтин 1964 сыл ахсынньы 28 күнүнээҕи ыйааҕынан «СССР эргигинн үтүөлээх үлэһитин» бочуоттаах аатын инэрбиттэрэ. Биһиги үс уоллаахпыт, үһүөн СГУ-ХИФУ юридическай факультетын бүтэрэннэр, идэлэринэн үлэлииллэр. Биһиги түөрт сизэн нээхпит.

Төһө да бириэмэ аастар, биһиги аҕабыт биир дойдулаахтара В.В. Румянцев, М.Н. Винокуров, П.П. Барашков, Н.З. Копырин, И.И. Местников, И.Я. Егоров өр сылларга миэхэ бэйэлэрин бырааттарыгар курдук сыһыаннарыгар олус махтанабын. Аҕам кэриэһин толорон, биһиги Муомаҕа төрөөбүт Даниловтар кимтэн кииннээхпитин, хантан хааннаахпытын билээри «Төрөөбүт дойдуга таптал» диэн ыстагыалары «Мүрү саһарҕата» хаһыат 2011 сыл ыам ыйын 25 күнүгэр (80-81 №№), бэс ыйын 1 күнүгэр (84-85 №№) суруйбутум. Мин 2019 сыл бэс ыйыттан судаарыстыбаннай-гражданскай сулууспа бизнсийлээбим. Уопастыбаннай үлэһэн дьарыктанабын, СӨ Уопастыбаннай Палаататын чилиэнэбин. РФ Силиэстибэннэй Кэммитиэтин Саха сиринээҕи управлениетын иһинэн уопастыбаннай Сэбиэт чилиэнэбин, РФ Юстициятын министиэристибэтин коррупцияны кытта охсуһууга тэриллибит тутулуга суох экспирин быһытынан аккредитацияны ааспытым.

Владимир ДАНИЛОВ,
«За заслуги перед Отечеством» II ист.
урдьан кавалера, СӨ нуруотун
хаһаайсыгыбатын үтүөлээх үлэһитэ,
юридическай наука доктора.
«Мүрү саһарҕата» хаһыаттан.

В республике

Стали известны победители конкурса грантов главы Якутии на развитие институтов гражданского общества

Определены победители первого конкурса грантов главы Республики Саха (Якутия) на развитие институтов гражданского общества 2020 года, сообщили ЯСИА в администрации главы и правительства республики.

Сегодня состоялось заседание координационной комиссии по проведению конкурсов на предоставление грантов Ил Дархана.

Впервые весь процесс проведения конкурса, начиная от приема заявок до заключения экспертиз, проходил в электронном формате на сайте grants.yakutia.click. Проекты оценивали 28 независимых экспертов.

На конкурс в период с 23 мая по 1 июля 2020 года по 16 грантовым направлениям подано 256 заявок. По результатам

независимой экспертизы поддержку получат 43 проекта на сумму более 56 млн. руб.

По количеству победителей лидируют следующие грантовые направления:

«Деятельность в области культуры, искусства, содействие духовному развитию личности» – 9 проектов на 5 млн. 800 тыс. руб.,

«Поддержка проектов по профилактике безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних» – 6 проектов на 11 млн. 100 тыс. руб;

«Поддержка адаптивных видов физической культуры и спорта» – 4 проекта на 2 млн. 400 тыс. руб;

«Охрана окружающей среды и защита животных» – 4 проекта на 3 млн. руб.

Со списком победителей можно ознакомиться с 3 августа на сайте minmol.sakha.gov.ru.

ЯСИА.

Улуу Кыайыы 75 сылыгар

КЫАЙЫ ЧЫПЧААЛЫН ДАБАЙАН

Атырдьах ыйын 1 күнэ. Аан Дьааһын ыйа сагаланаар. Бу күн Муомаҕа умнуллубат кэрэ-бэлиэ түгэн буолла. Күнүс «Балаансаҕа» «Айан» туркулууп салайааччыта М. Захаров, гид Л. Никулин, полиция сотрудниктара С. Рожин, О. Кириллин, ыччаттар А. Варламов, Э. Корякина, З. Дягилева уо. д. а. катамаранынан устан кэлбит экспедиция дьонун көрүстүлэр. Кинилэр кимнээхтэрий? Бу Ис дьыала министиэристибэтин бэтэрээннэрэ, альпинистар. Кинилэр от ыйын 7 күнүгэр сарсыарда 8 чааска Дьокуускайтан ыраах айанна туруммуттара. Кинилэргэ реском бэрэссэдээтэлэ В. О. Иванов Кыайыы былаабын куоппуйатын туттарбыта, бу былаабы Черскэй хайаҕа 3147 м дабайан Улуу Кыайыы 75 сылынан өрөспүүбүлүкэ бэтэрээннэригэр бэлэх онорон Сибиир саамай үрдүк чыпчаалыгар анньахтаахтара, «Народу-победителю посвящается» диэн өйдөбүннүк ууруохтаахтара.

Бу үһүн сындаҕаннаах, кутталлаах айанна 11 хорсун эр дьону кытта 1 дьахтар, бары биир санаанан, сыалынан Кыайыы чыпчаалыгар тахсарга «Цыпандин маршрутунан» айаннаан соругу ситиһэргэ айанна турбуттара. Хомойуох иһин, салайааччы Г. Цыпандин оһолго түбэһэн маршруттан туораабыта. Айан ыарахан этэ, таарыйдын да суулла турар хаардаах таас, муус килиэ хайа, тобуктарынан хаар түспүтэ – барыта уустуктары үөскэтэрэ. Бары быанан баанан хайаҕа сэрэнэн ытталлара, биир уолларын хайаттан мүччү тутта сыспытара, хата дьолго, этэннэ ааспыта. Айанна сылдан сизри-туому тутуһаллара, айылҕаттан көрдөһө, хомуна сылдыбаллара туһалааҕа.

От ыйын 18 күнүгэр Кыайыы чыпчаалыгар тахсыбыттара. Оччотооҕу үөрүүнү, долгуйууну, киэн туттууну, бука,

онно сылдыбыт эрэ киһи билэн эрдэбэ. Тыала суох чуумпу күн, ыраас салгыны ыймахтыы үөрүү-көтүү аргыстаах Кыайыы былаабын Улуу Кыайыы 75 сылынан үрдүк халлаанна харбаспыт, үрүн күннэ таласпыт Кыайыы чыпчаалыгар аспыттара, өйдөбүннүк бэлиэни уурбуттара.

Арчы дьэиэтигэр ыалдьыттары бэтэрээннэр оройуоннаабы сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Е. И. Слепцова, ыччат лидерэ А. Варламов көрсүбүттэрэ, алгысчыт, СӨ культууратын үтүөлээх үлэһитэ И. Н. Слепцова уот оттон, аал уоту аһатан сахалыы сизри-туому толорон алҕаата, арчылаата. «Осикат» этно-культуурнай киин салайааччыта Л. В. Бережнова, үлэһиттэрэ М. Старкова, Т. Потапова, В. Аммосов эбэрдэ ырыалары бэлэхтээтилэр. Үлэ бэтэрээнэ К. Старков

дьулурунан, тулуурунан сыалбытын ситистибит. Салайааччыбыт Г. Цыпандин онорбут маршруттан туораабатыбыт.

Кыайыы чыпчаалын 1946 с. сөмөлүөтүнэн облет онорон Сибиир саамай үрдүк точкатын «Гора Победы» диэн ааттаабыттар. Биһиги тахсыбыт күммүтүгэр тыала суох этэ. Онон мэхэйи көрсүбэчкэ Улуу Кыайыы 75 сылынан Кыайыы былаабын күөрэччи астыбыт, өйдөбүннүк плита уурдубут. Барыта санаа хоту табылынна. Сылдайдахха, 100 метр да ыарахан, аара эһэ элбэбин сөхтүбүт. Айылҕа олус кэрэ, сугун дэлэйдик да үүнэр эбит, харах ыларынан күп-күөх. Дьонно тийэр олус үөрүүлээх. Паарка үлэһиттэрэ үөрэ көрүстүлэр. Сибиэһэй балыгы сиэтибит, бу минньигэһин. Антон Корякин биһигини Хонууга сирдээтэ. Махталбыт улахан».

Салгы Красноярскайтан сылдыар альпинист В. И. Иванов кэпсир (кини эбэһинэһэ – хайа чааһыгар салайааччы):

– Мин баҕа санаам дьэ туолла. 20 сыл кэтэстим бу түгэни. 2016 с. СӨ альпинистарын кытта тахсыбытым. Былырын Уус-Ньараҕа сылдыбытым, телефонунан ыныры кэлбитигэр тутта сөбүлэспитим. Олус баай, кэрэ айылҕалаах дойду эбит. Хайаҕа тахсар күммүтүгэр хаар түһэр диэбиппит, мапманан үрүмэчилэр эбит. Олус интэриһинэй, хайаҕа диэри арыаллаатылар. Барыта олус кэрэ, аяммытын астыным.

Галия Дьячковская (уу чааһыгар салайааччы):

– Миигин хата экспедицияҕа ылбыттарыгар үөрөбүн. Дьокуускайга 200-чэ киһини түмэр «SUOL» – «Ыллык» сатыы хаамыынан дьарыктанар түмсүүнү салайабын. Муомаҕа урут кэлэ сылдыбытым.

Галия гитаратын сүгэ сылдыар, үчүгэйдик оонньуур, ыллыыр. «Сахам сир» диэн ырыаны ыллаата.

Экспедиция састаабыгар «Саха» НКИК видео-оператора, 27 сыл үлэлээбит А. Рукавишников, Өймөкөөнтөн Е. Кривогорницын – турист-экстремал уо. д. а. бааллар.

Интэриһинэй көрсүһүү өйдөбүннүк хаартыскаҕа түһүүнэн түмүктэннэ. Бэнидиэнниккэ сөмөлүөт кэлбэчкэ ыалдьыттары оскуолаҕа оҕолору, учууталлары кытта көрсүһүүгэ сырыттылар.

Ханна да сырыттаргыт суолгут аһаҕас буоллун диэн алгыы хаалабыт.

Евдокия СЛЕПЦОВА.

Кыайыы 75 сылынан «Сэрии туоһута» ырыаны ыллаата. Толору астаах сандалы тула олорон кэлээн тэнийдэ. Көрсүһүүнү Л. Никулин салайда. Бөлөх салайааччыта В. В. Местников: «Хайаҕа, көнүллээтэҕинэ эрэ, тахсабын. Ол иһин күн айы көрдөһө, сизри-туому тутуһа, тугу барытын хомуйа, ыраастыы сырыттыбыт. Айан ыарахан, муустаах, хаардаах, таас тохто турар, муус килиэ, үктэнэр сир суох. Халтарыһа турабын, биир уолбутун мүччү тутта сыстыбыт. Бары быанан баанан, сэрэнэн тахсабыт, биир күн тобукпунан хаар түстэ. Хайаҕа тахсар күммүтүгэр балааккаттан тахсыбыппыт мапманан, өйдөөн көрбүппүт – үрүмэчилэр эбит. Бу элбэхтэрин, кыра собуустар, биһигини хайаҕа диэри арыаллаатылар. Баран истэпитинэ, барыта муус, мас суох сирэ. Сана күөххэ үктэммиппитин кэннэ, талах быһыһыгар кыра үрдэл сиргэ арай сэргэ турар. Бу сэргэни МЧС-тар 1965 с. туруорбуттар эбит.

Хайаҕа ыттар уустук, ол да буоллар бары биир киһи курдук биир санаанан,

Эцэргэмидит!

Биһиги дьэ эргэн ытык-мааны тапталлаах, амарах аҕабытын, эһэбитин, хос эһэбитин **ЛАРЕВ Юрий Михайловичи** күн сиригэр күөлэкс гыммыт бэлиэ күннүнэн – 70 сааскын туолбуккунан ис сүрэхтэн уруйдаан-айхаллаан эбэрдэлибит!

Аҕабыт барахсан, дьэбит эргийэр киинэ, бэйэтин сатабылынан, дьобурунан, талаанынан, олоххо баар барыта хардарыта алтыһар аналлааһын үчүгэйдик өйдүүр буолан, күүстээх санаатынан олох үчүгэй эрэ өттүн көрөр ураты майгыта элбэх оҕолоругар, үтүмэн элбэх сиэннэригэр күүс-көмө, өйөбүл тирэх буолар.

Тапталлаах киһибит, өссө уһун үйэлэнэн, ыарыы диэни билимэккэ, сиргэр-уоккар бултана, аймах-билэ дьонгун кытта алтыһан, биһиэхэ барыбытыгар дурда-хахха буолан аттыбытыгар куруук баар буол. Сүһүөхтээх бэйэбит сүгүүрүйэн туран барҕа махтал тыллары Эйиэхэ аныбыт.

Кэргэнин, оҕолорун, кийиитэрин, күтүөттэрин, сиэн, хос сиэн оҕолорун.

Күндү убайбытын **ЛАРЕВ Юрий Михайловичи** өрөгөйдөөх күннүнэн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Тапталлаах киһибитигэр күн сиригэр баар бары үтүнү, кытаанах доруобуйаны баҕарабыт.

Оҕолорун, сиэннэрин, хос сиэннэрин тапталларыгар уйдаран, тапталлаах олоһун аргыһын, санаспытын Маргарита Иннокентьевнаны кытта аҕыс уоннугар диэри алтыһан, тобус уоннугар тийэн, сүүс сааскытыгар дылы сүүс сүүскүтүтэн өйөһөн дьоллоохтук олурун.

Эбэрдэни кытта балтыларың Т. М. Слепцова, С. С. Соркомов, кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ, Н. М. Ларева уолунаан,

Г. И. Чугунова, уола Иннокентий, сиэннэрэ, М. И. Слепцова, уолаттара, сиэннэрэ уонна быраатың Д. М. Ларев.

Күндүтүк саныыр кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин **ЕФИМОВ Август Васильевичи** 70 сааскын туолбут үбүлүөйгүнэн ис сүрэхпиттэн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Олоһун устата күүстээх үлэ үөһүгэр туох-баар кыһамныгын ууран туран, төрөөбүт улуһун тыатын хаһаайыстыбата сайдарыгар үлэлээбиккинэн киэн туттабыт. Таһаһытын, сылгыһытын, бастын звеньевой отчутунан таһаарылаахтык үлэлээн куруук бастыннар ахсааннарыгар кылдыбытын.

Биһиги туспутугар уҕараабат кыһамныын, ахсаабат көмөн, истин сылаас сыйһанын иһин мунура суох махтанабыт.

Күндү киһибитигэр өссө да уһуннук, доруобайдык, дьонуннаахтык олороргор баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта кэргэнин, оҕолорун, сиэннэрин.

Күндү бырааппын, убайбын, таайбытын **ЕФИМОВ Август Васильевичи** 70 сааскын туолбуккунан ис сүрэхтэн эбэрдэлибит!

Кытаанах доруобуйаны, оҕолорун, сиэннэрин тапталларынан угуттанан этэнгэ, уһуннук олороргор баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта Ньурбаттан эдьийин А. В. Согдоева, Хонууттан Ефимовтар, Ивановтар, куораттан Вероника.

Осторожно, мошенники!

Житель Мирного похитил телефон пенсионера и перевел на свой счет 695 тысяч рублей

Житель города Мирный похитил сотовый телефон пенсионера и, узнав его пароль для входа в мобильное приложение, дающего доступ к распоряжению денежными средствами, совершил более 20 операций по переводу на свой счет, сообщили ЯСИА в пресс-

службе прокуратуры республики. Общая сумма похищенных средств составила 695 тысяч рублей.

Приговором суда мужчина осужден к 3 годам лишения свободы условно с испытательным сроком на 3 года.

Поскольку в ходе следствия

осужденным причиненный пожилому человеку ущерб не возмещен, прокуратура города обратилась в суд о взыскании с него в интересах пенсионера 695 тысяч рублей.

Судом иск прокурора рассмотрен и удовлетворен в полном объеме.

ЯСИА.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Среда 5 августа	Четверг 6 августа	Пятница 7 августа	Суббота 8 августа
Дневная температура	+23	+26	+25	+23
Ночная температура	+7	+8	+11	+13
Давление	747 мм	743 мм	738 мм	734 мм
Ветер	5 м/с (СЗ)	1 м/с (С)	3 м/с (СЗ)	3 м/с (С)
Облачность				
Осадки				

**ИНДИБИР
УОТТАРА**

Хаһыакка сурутун!

**2020 сыл иккис
аңарыгар**

**Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биирдиилээн дьонно – 660 солк.**

**Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ытар,
эбэтэр редакцияҕа кэлэн
суруйтарыахха сөп.**

Н. А. Брызгалов аатынан Индибир орго оскулатын коллектива ыгтыктыр киһибит
ГУЛЯЕВА Зоя Никитична
олохтон туораабытыгар оҕолоругар, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар сүтүккүтүн тэннэ үлэстэбит.

«Төбүлэх национальной нэһилиэгэ» МТ дыһаһалтата, нэһилиэк депутаттарын Сэбиэтэ биир дойдулаахпыт, СӨ үөрэҕиритин туйгуна, СӨ уопсай үөрэҕиритин бэтэрээнэ
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыһыгыгар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар, чугас дьонугар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Үлэ бэтэрээнэ, сэрин сылларын оҕото, Муома оройуонун үөрэҕиритин салаатыгар, райсовет отделигыгар өр сүл үлэлээбит, СӨ үөрэҕиритин туйгуна, бочуоттаах бэтэрээнэ, күндү доҕорубут, кэлиэгэбит
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кыһыгыгар Надяҕа, эдьийигэр Варвараҕа, быраатыгар Александрга, сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дириг кутурҕаммын тириэрдэбит.
Валя сырдык мөссүөнэ биһиги өйбүтүгэр өрүү тыһнаах буолуо.
Сааһыртан Анна Павловна Тарабукина.

Ытыктабыллаах педагогической үлэ бэтэрээнэ, сэрин сылларын оҕото, Төбүлэхтэн төрүттээх
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытыгар дьэиэ кэргэнигэр, бары чугас дьонугар дириг кутурҕаммын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбин.
Р. П. Былбанаева.

Эдэр сааһым дьүөгэтэ, педагогической үлэ бэтэрээнэ, СӨ үөрэҕин туйгуна, СӨ үөрэхтээһинин бочуоттаах бэтэрээнэ.
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар кыһыгыгар Надеждаҕа, күтүөтүгэр, сиэннэригэр, биригэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурҕаммын тириэрдэбин.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбин.
Хангала Төхтүрүттэн дьүөгэтэ Августина Титова.

Күндүтүк саныыр, ытыктыр эдьийибит
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар эдьийигэр Варвара Семеновнаҕа, быраатыгар Александр Семеновичка, кыһыгыгар Надяҕа, сиэннэригэр, чугас дьонугар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Балта М. В. Старкова, кини оҕолоро.

Коллектив МКУ «Централизованная бухгалтерия бюджетных учреждений» выражает глубокое соболезнование нашей коллеге Стручковой Оксане Валентиновне по поводу кончины горячо любимой матери, бабушки ветерана труда
ГУЛЯЕВОЙ Зои Никитичны.
Разделяем боль утраты.

Төбүлэхтээҕи аҕа саастаахтар «Алгыс» түмсүүлэрэ ытыктабыллаах Варвара Семеновнаҕа тапталлаах балта, Александр Семеновичка, Мария Михайловнаҕа эдьийдэрэ, Надяҕа ийэтэ, сиэннэригэр эбэлэрэ, аймахтарыгар күндү киһилэрэ
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Ытыктыр эдьийибит педагогической үлэ бэтэрээнэ, СӨ үөрэҕин туйгуна
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар кыһыгыгар Надяҕа, дьэиэ кэргэнигэр, чугас аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Соболоохтон Тарабукиннар дьэиэ кэргэниэрэ, оҕолоро.

Муома улуугар тоҕус сүл биригэ үлэлээбит күндүтүк, истинник саныыр кэлиэгэбит
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан кыһыгыгар Надяҕа, сиэннэригэр, эдьийигэр Варвараҕа, быраатыгар Александрга, бары чугас дьонугар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар сүтүккүтүн тэннэ үлэстэбит.
Дьокуускайтан Марта, Иван Сухомсовтар.

Убаастыыр кырдыҕас санаһыт
СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Е. П. Архипова, А. П. Слепцова, Д. Архипов, Г. А. Нартович дьэиэ кэргэниэрэ.

Биригэ үөрэммит дьүөгэбитигэр, табаарыһытыгар Полушкина Нина Николаевнаҕа таптыр ийэтэ
СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
МОО 1978 с. биригэ бүтэрбиттэр.

Чугастык саныыр, ытыктыр дьоммутугар Вадим Иннокентьевичка уонна оҕолорго таптыр кэргэнэ, ийэлэрэ, эбэлэрэ
ГУЛЯЕВА Зоя Никитична
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Р. И. Буртахова дьэиэ кэргэнэ.

Таптыр балтыбыт, СӨ үөрэҕиритин туйгуна, учууталлар Учууталлара
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан олохтон барбытыгар кыһыгыгар Надяҕа, эдьийигэр Варвара Семеновнаҕа, быраатыгар Александр Семенович дьэиэ кэргэнигэр, аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Кини кэрэ эбэрэтин, ыраас дууһатын өйдүү-саныы сылдыахпыт.
Мария, Михаил, Надежда Софроновна, Василина, Яна, Наташа.

Биригэ үөрэммит, куруутун биригэ алтыһыт дьүөгэм
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар кыһыгыгар Надеждаҕа, күтүөтүгэр, сиэннэригэр, биригэ төрөөбүт эдьийигэр Варвараҕа, быраатыгар Александрга дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар сүтүккүтүн тэннэ үлэстэбит.
Альбина, Александр Булдаковтар.

Ытыктабыллаах Варвара Семеновнаҕа тапталлаах балта, Александр Семеновичка, Мария Михайловнаҕа эдьийдэрэ, кыһыгыгар Надеждаҕа ийэтэ, сиэннэригэр эбэлэрэ
НОГОВИЦЫНА Валентина Семеновна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит. Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Төбүлэхтэн Стручковтар дьэиэ кэргэтиэрэ.

Соболоох нэһилиэгин ытык-мааны кырдыҕаһа, үлэ бэтэрээнэ, сэрин сылларын оҕото
СТАРОСТИН Егор Васильевич
79 сааһыгар олохтон барбытыгар кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Ылар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.
Нэһилиэк бэтэрээннэрин сэбиэтэ.

Тыыл, үлэ бэтэрээнэ, улахан дьэиэ кэргэн ийэтэ, эбэтэ
СЛЕПЦОВА Акулина Федотовна
ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбин.
Р. П. Былбанаева.

Тэрийэччи: СӨ
Бырабытталыстыбата,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаараччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтэ.
677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapечhat@mail.ru
Генеральной дириктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технология уонна маассабай
коммуникация надронун
федеральной структуратын Саха
сиринээҕи бырабыланынатын
20.06.2019 с. бэрлидигит
сидидиэтэлиститигин
ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэллэ иккитэ таһсар.
Редакцияҕа кирибит суруктар
төнүбэттэр.
Матыйыаалга ахтылар чаччылар иһин
эпиститинин сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатын
атын буолуон сөп.
Быллриилэр, рекламалар
ис хоһооноругар эпиститинини
туһаах кини сүгэр.
® Реклама быһытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 62 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһытынан бэчээкэ бэрлидигит.
Компьютернай талыта, верстка оройуоннааһы
«Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-
полиграфической комплекска оһоһулан
бэчээттэннэ.
Редакция, типография, таһаараччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ.
Кээмэйэ 1 усул. бэч. л. Тиража 360.
Сыһаата дуоһагар быһытынан.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uottara@vandex.ru